

**Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Інститут психології, історії та соціології**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

частина I

Херсон – 2010

ББК 88.492
УДК 159.98
А 43

Друкується за рішенням Оргкомітету Міжнародної науково-практичної конференції «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ» постановою Вченої ради Інституту психології, історії та соціології ХДУ від 22.03.2010 р.

А 43 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ. Збірник наукових праць. Частина I. – Херсон, ПП Вишемирський В. С., 2010 р. – 500 с.

У збірнику вміщені статті, що написані за матеріалами наукових доповідей Міжнародної науково-практичної конференції „АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ” в Інституті психології, історії та соціології Херсонського державного університету 22-23 квітня 2010 р.

ББК 88.492

Редакційна колегія:

- Боришевський М. Й. – член-кореспондент АПН України, доктор психологічних наук, професор;
Клименко В. В. – доктор психологічних наук, професор;
Орбан-Лембрик Л.Е. – доктор психологічних наук, професор;
Шапошникова І. В. – кандидат філологічних наук, професор;
Блинова О. Є. – кандидат психологічних наук, докторант;
Тавровецька Н.І. – завідувач кафедри практичної психології Херсонського державного університету(відповідальний редактор);
Балич Л. В. – завідувач навчально-методичним кабінетом кафедри практичної психології Херсонського державного університету.

*Інформаційний спонсор конференції –
журнал „Практична психологія та соціальна робота”
(головний редактор – Губенко О. В.)*

©ХДУ, 2010
©ПП Вишемирський В.С., 2010

ЗМІСТ

Julia Kerr THE SOCIAL PSYCHOLOGY OF IMMIGRATION: THE UKRAINIAN-ENGLISH EXPERIENCE	12
Агачева Юлія Анатоліївна ВЗАЄМОДІЯ ЯК ЧИННИК ГАРМОНІЗАЦІЇ СПІЛЬНО-РОЗПОДІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	14
Амплеєва Ольга Михайлівна СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ.....	17
Андреева Ирина Николаевна ВЗАИМОСВЯЗИ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА И ХАРАКТЕРИСТИК СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ АДАПТАЦИИ ЛИЧНОСТИ	19
Бабарикіна Ірина В'ячеславівна ПРОЯВИ СТЕРЕОТИПНОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ДОСВІДУ У ШКІЛЬНИХ СТРАХАХ.....	23
Бабатіна Світлана Іванівна ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЙ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТІВ У КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ	26
Балашова Татьяна Борисовна СЕМЕЙНОЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ КОНСУЛЬТИРОВАНИЕ В СЕТИ ИНТЕРНЕТ: СПЕЦИФИКА И СТРАТЕГИЯ РАБОТЫ	29
Белошистая Анна Витальевна ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ ПРЕДШКОЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ РЕБЕНКА	32
Біляєва Наталія Василівна ТЕОРІТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО НАВЧАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	34
Бердник Ганна Борисівна ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА В ПЕРІОД ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ.....	38
Белінська Марія Іванівна АДАПТИВНІСТЬ ЯК ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩА ВЛАСТИВІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ПСИХОЛОГА.....	40
Бідюк Інна Аркадіївна ТРЕНІНГ ЯК ФОРМА РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУ (ТЕОРІТИЧНИЙ АСПЕКТ).....	43
Блинова Олена Євгенівна ТЕОРІТИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ КРИЗИ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ	45
Божок Наталія Олексіївна ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ФРУСТРАЦІЙНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ	49
Божок Олена Олексіївна ТЕОРІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕТЕРМІНАНТ ФРУСТРАЦІЙНОГО СТАНУ	52
Бологан Алина Викторовна, Голляк Алла Ивановна ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ СМИСЛОЖИТТЕВИХ ОРИЕНТАЦІЙ У ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНИХ ЮНАКІВ	53
Большакова Анастасія Николаевна ИЗУЧЕНИЕ ЖИЗНЕННОЙ РЕАЛИЗОВАННОСТИ С ПОМОЩЬЮ ПСИХОБИОГРАФИЧЕСКИХ ДИАГНОСТИЧЕСКИХ МЕТОДИК.....	56

Бордюк Володимир Миколайович НАВЧАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ	59
Борейчук Ірина Олегівна ПСИХОЛОГІЧНА НАПРУГА, ЯК ФАКТОР ПРОЯВІВ КСЕНОФОБІЇ	62
Борисюк Алла Степанівна КОЛАЖУВАННЯ ЯК ТЕХНІКА ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	65
Боришевський Мирослав Йосипович РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ В СИСТЕМІ ВНУТРІШНЬОСІМЕЙНИХ ВЗАЄМИН	68
Боянжу Марк Григорьевич АНОМАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТИ В ДЕТСКОМ, ПОДРОСТКОВО- ЮНОШЕСКОМ ВОЗРАСТЕ	71
Боянжу Марк Григорьевич КОМПЛЕКСНАЯ ДИАГНОСТИКА НАРУШЕНИЙ РЕЧИ У ДЕТЕЙ	75
Булгакова Валентина Євгенівна ВПЛИВ РІВНЯ КРЕАТИВНОСТІ НА ГОТОВНІСТЬ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ	79
Бурда Оксана ЗМІНИ У СУСПІЛЬНІЙ СВІДОМОСТІ МІЖАНЦІВ М. МИКОЛАСВА ПІД ВПЛИВОМ ПЕРВИННИХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В ЕКОНОМІЦІ (НА МАТЕРІАЛАХ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У 2008 Р.)	82
Вакуліч Тетяна Михайлівна ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДО ПОЯСНЕННЯ ФЕНОМЕНА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЖЕРТВИ. 85	
Варняк Ірина Сергіївна СПРИЙНЯТТЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ В КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ	88
Васюк Катерина Миколаївна ПРОБЛЕМА ДІАГНОСТИКИ ЕГОЦЕНТРИЗМУ ДОРΟΣЛИХ	92
Венгер Ганна Сергіївна ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ, БАТЬКИ ЯКИХ РОЗЛУЧИЛИСЯ.	94
Вільдгрубе Світлана Олександрівна РОЗВИТОК САМОСТАВЛЕННЯ ПІДЛІТКІВ ЯКІ ПОЗБАВЛЕНІ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ	98
Вірко Юлія Олександрівна ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ	101
Вовкотруб Юрій Миколайович ПОВЕДІНКА ТА ДІЯЛЬНІСТЬ – ФОРМИ ЦІЛІСНОГО ВИЯВУ АКТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ	104
Володарська Наталія Дмитрівна ПСИХОКОРЕКЦІЙНА ДОПОМОГА В РОЗВ'ЯЗАННІ ПРОБЛЕМ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	107
Гарькавець Оксана Миколаївна ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ОСОБЛИВОСТЕЙ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНО – КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЕГО - СТАНІВ У ПЕДАГОГІВ - ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	110

Гнезділов Дмитро Юрійович НАПРЯМКИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЕМПАТІЇ В ПСИХОЛОГІЇ	114
Грищенко Геннадій Васильович ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФОРІЕНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В РАМКАХ ПРОЕКТУ «ВИБІР УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЇ»	116
Губарєва Юлія Валеріївна ЦІННІСНІ ОРІЕНТАЦІЇ ТА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПЛІННІСТЬ КАДРІВ	119
Губенко Олександр Володимирович СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ТА ПРОСУВАННЯ ТАЛАНТУ У СУСПІЛЬСТВІ	121
Гутченко Тетяна Олександрівна ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЗАХИСНИХ МЕХАНІЗМІВ В СЕКСУАЛЬНИХ СТОСУНКАХ МОЛОДІ	125
Джамалян Давид Вруйрович ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕРВОЇ ПСИХОЛОГІЧЕСЬКОЇ ПОМОЦІ В ВОЙСКАХ: МЕТОДИКА <i>ИКВ</i>	127
Ермакова Елена Николаевна ПСИХОЛОГІЧЕСЬКЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЯК ЛІЧНОСТНЕ І СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ВЗАМОДІЯННЯ	130
Єгорова Анна Валеріївна ВПЛИВ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ НА ЕМОЦІЙНИЙ СТАН СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ІСПИТУ	133
Єрмоленко Катерина Василівна, Саврасов Микола Володимирович ДІАГНОСТИКА МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ (МОДИФІКАЦІЇ МЕТОДИКИ К.ЗАМФІР-А.А. РЕАНА).....	137
Жизномірська Оксана Ярославівна КОРЕКЦІЯ САМОСТВЕРДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ	140
Засєкіна Лариса Володимирівна, Мілінчук Володимир Ігорович НЕЙРОПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ДОСЛІДЖЕННЯ МОВЛЕННЯ ПАЦІЄНТІВ ПІСЛЯ ІНСУЛЬТУ	143
Зелінська Юлія Олександрівна ПСИХОКОРЕКЦІЯ АУТОАГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ	146
Зінченко Олександр Володимирович ОСОБЛИВОСТІ ПОТРЕБО-МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ЮНАКІВ ТА ДІВЧАТ В ІНТЕРВАЛІ 17-19 РОКІВ	149
Зотова Лилия Николаевна ВЗАИМОСВЯЗЬ МЕЖДУ ПОДВЕРЖЕННОСТЬЮ ЗАБОЛЕВАНИЯМ И ЛИЧНОСТНЫМИ ОСОБЕННОСТЯМИ СТУДЕНТОВ	152
Льбіна Ірина Костянтинівна ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ В ПРАКТИЦІ ПРОВЕДЕННЯ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНИХ ПРОГРАМ ПРИ ПОСТТРАВМАТИЧНИХ СТРЕСОВИХ РОЗЛАДАХ.....	154
Льбіна Юлія Юрійівна, Петік Наталія Олександрівна НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ СПІВРОБІТНИКІВ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ПРОФЕСІЙ	157
Кадыров Руслан Васитович ОТНОШЕНИЯ К ЖИЗНИ И СМЕРТИ У ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ, ПРИНИМАВШИХ УЧАСТИЕ В БОЕВЫХ ДЕЙСТВИЯХ.....	160

Кайріс Олена Дмитрівна СПЕЦИФІКА РОБОТИ ПСИХОЛОГА В ДОШКІЛЬНИХ УСТАНОВАХ.....	168
Капидинова Сусанна Бекировна ТОЛЕРАНТНОСТЬ В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННОЙ ПСИХОЛОГИИ.....	170
Карєпова Еллина Владимировна ФЕНОМЕН АНТИЦИПАЦИИ: СЕРДЦЕ ТОЖЕ ВИДИТ	173
Карпенко Зіновія Степанівна НАРАТИВНИЙ ПРОСТІР ТЕРАПІЇ ПОЕЗІЄЮ: СУБ'ЄКТНО-ЦІННІСНИЙ ПІДХІД.....	177
Карсканова Світлана Вікторівна САМОДЕТЕРМІНАЦІЯ – ШЛЯХ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ КОЖНОЇ ЛЮДИНИ	180
Катран Наталія Миколаївна ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ СТРАХІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	182
Кириленко Валентина Граціянівна ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПОДОЛАННЯ І ПОПЕРЕДЖЕННЯ АГРЕСИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	186
Клименко Віктор Васильович ТОНУС ЄСТВА ЛЮДИНИ І ГОТОВНІСТЬ ДО ТВОРЧОСТІ	189
Колієник Олексій Петрович МЕДИТАЦІЯ ЯК АКТИВНИЙ МЕТОД ПСИХОКОРЕКЦІЇ ТА ЯК ЗАСІБ ДУХОВНОГО САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ.....	203
Кохан Сергей Тихонович, Мелоян Анаит Эдуардовна ВЛИЯНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ПСИХОЛОГИЧЕСКУЮ БЕЗОПАСНОСТЬ ЧЕЛОВЕКА.....	207
Кочура Анастасія Сергіївна ПСИХОЛОГІЧНА ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР	210
Кріль Анна Василівна ВПЛИВ СТИЛЮ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА ЕМОЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	212
Кузікова Світлана Борисівна ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ У ВІКОВІЙ ПСИХОКОРЕКЦІЇ.....	215
Кузнєцов Марат Амірович, Грицук Оксана Вікторівна СТРУКТУРНО-ДИНАМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ВЧИТЕЛІВ З ВИРАЖЕНИМИ В РІЗНОМУ СТУПЕНІ НЕВРОТИЧНИМИ СХИЛЬНОСТЯМИ.....	219
Кукуленко-Лук'янець Інна Володимирівна ПСИХОЛОГІЯ ЖІНОЧОЇ ПОСТАТІ В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	223
Кучера Марія Сергіївна МОТИВАЦІЯ СУБ'ЄКТА ТРУДА В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ	226
Лабінська Світлана Миколаївна СІМ'Я ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ РІВНЯ ДОМАГАНЬ ТА САМООЦІНКИ ПІДЛІТКІВ	229
Лазарева Наталія Олексіївна ПСИХОДІАГНОСТИКА ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНЯТ.....	231
Лазуренко Сергій Іванович КОРЕКЦІЯ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО СТАНУ ПРАКТИЧНО ЗДОРОВОЇ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ	234

Логвінова Діана Валеріївна, Конотовська-Манакова Яна Францівна ВПЛИВ РЕЛІГІЇ НА СВИТОГЛЯД ТА ПСИХІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПІДЛІТКІВ	237
Ложкін Георгій Володимирович, Колосов Андрій Борисович ПСИХІЧНИЙ СТАН ТА СПЕЦІФІКА ЙОГО РЕГУЛЯЦІЇ В СПОРТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	242
Лозенко Галина Олексіївна ПОГЛЯДИ ЗАРУБІЖНИХ ПСИХОЛОГІВ ЩОДО ВИВЧЕННЯ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ	246
Лось Оксана Николаевна ВЛИЯНИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ДИСГАРМОНИЙ НА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ СТАНОВЛЕНИЕ ЛИЧНОСТИ	248
Мазурок Оксана Митрофанівна АНАЛІЗ МОТИВАЦІЙНО - СМИСЛОВОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА	251
Макаренко Амалия Олексіївна « Я-КОНЦЕПЦІЯ ЖІНОК ПІСЛЯ ГІСТЕРЕКТОМІЇ НА ОСНОВІ МЕТОДУ «АВТОПОРТРЕТ»	254
Мариева Ирина Геннадьевна ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ УМЕНИЙ ПРАКТИЧЕСКИХ ПСИХОЛОГОВ НА ПРИМЕРЕ РАБОТЫ С СЕМЬЕЙ	258
Марковская Ольга Петровна, Славинская Тамара Борисовна, Дерий Надежда Александровна СУПРУЖЕСКАЯ РЕВНОСТЬ КАК СЛЕДСТВИЕ ЛЮБОВНОЙ АДДИКЦИИ	261
Мартынюк Ольга Борисовна, Станченко Кристина Владимировна ОСОБЕННОСТИ ДЕТСКО-РОДИТЕЛЬСКИХ ОТНОШЕНИЙ В НЕПОЛНЫХ СЕМЬЯХ	263
Мачушник Олена Леонідівна ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИННИКІВ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ	268
Микитюк Галина Юріївна ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПОДОЛАННЯ ЖИТТЄВИХ КРИЗ	271
Михальчук Наталія Олександрівна ТЕХНОЛОГІЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ РОЗУМІННЯ СТАРШОКЛАСНИКАМИ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ	273
Моргун Володимир Федорович ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ І ПРЕВЕНТИВНО-ПРОФІЛАКТИЧНИЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЕНТАЦІЇ НА ОСНОВІ БАГАТОВИМІРНОЇ ТЕОРІЇ ОСОБИСТОСТІ	277
Мухіна Наталія Олександрівна СТАНОВЛЕННЯ МОРАЛЬНОЇ ЦІННОСТІ ДРУЖБИ НА РІЗНИХ КУЛЬТУРНО – ІСТОРИЧНИХ ЕТАПАХ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	282
Наточій Анатолій Миколайович ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ВИХОВНОГО ВПЛИВУ НА ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ-ІНТЕРНАТУ	285
Недосека Ольга Николаевна О НЕКОТОРЫХ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМАХ ПЕДАГОГОВ-ПРАКТИКОВ	289
Нестерук-Володимирець Ольга Володимирівна ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В СТАРШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ	291

Никольская Наталья Сергеевна ДЕТСКО-РОДИТЕЛЬСКИЕ ОТНОШЕНИЯ В СЕМЬЕ И САМООЦЕНКА	293
Нікітіна Оксана Петрівна ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОШЕННЯ ДО ГРОШЕЙ ОСОБИСТОСТІ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ	296
Ніколаєва Олена Олександрівна ДИТЯЧА ТРИВОЖНІСТЬ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВІДНОШЕННЯМ БАТЬКІВ ДО ДИТИНИ	299
Новікова Жанна Михайлівна ХАРАКТЕР ПОДРУЖНІХ СТОСУНКІВ У ПЕРІОД ПІЗДНЬОЇ ЗРЛОСТІ	302
Панська Алла Борисівна ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В НОВИХ УМОВАХ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ	306
Пасніченко Анжела Едуардівна ІСТОРІЯ ОДНОГО ГОМОСЕКСУАЛЬНОГО ВАБЛЕННЯ	311
Пенькова Олена Іванівна ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ СТАРШОКЛАСНИКІВ У СІМ'Ї	315
Петьков Віталій Анатолійович ДІАГНОСТИЧНІ КРИТЕРІЇ АКЦЕНТУАЦІЇ ТА ПСИХОПАТІЇ З ТОЧКИ ЗОРУ НОРМИ ТА ПАТОЛОГІЇ	318
Пилипенко Катерина Валентинівна ОСОБИСТІСНИЙ ПРОСТІР РІЗНИХ ТИПІВ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ У СТУДЕНТІВ- МАЙБУТНІХ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ	321
Пилипчук Олена Юрійвна КОНСУЛЬТАТИВНА РОБОТА З ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-МЕНЕДЖЕРІВ НА ОСНОВІ УСВІДОМЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ОБРАЗУ “Я”	325
Подорожня Інна Юрійвна ДІАГНОСТИКА АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	327
Правдивець Наталія Олександрівна ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ	331
Прокоф'єва Олеся Олексіївна ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ТРЕНІНГУ ЗАПОБІГАННЯ МАНІПУЛЯТИВНИМ МІЖОСОБИСТІСНИМ СТОСУНКАМ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ	334
Реуцкий Максим Владимирович ТИПИЧНЫЕ ОШИБКИ В РАБОТЕ ПСИХОЛОГА-КОНСУЛЬТАНТА ИЛИ БЛАГИЕ НАМЕРЕНИЯ КАК БОЛЕЗНИ РОСТА	338
Рум'янцева Анастасія Володимирівна РОЗВИТОК ГОВОРІННЯ У СТУДЕНТІВ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ІНШОМОВНОЇ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ	341
Савчин Мирослав Васильович МЕТОДОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ХРИСТІЯНСЬКОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ У РОБОТІ З ФЕНОМЕНОМ СМЕРТІ	345
Самойлюк Марія Олексіївна РІВЕНЬ ДОМАГАНЬ ЯК КІЛЬКІСНИЙ ПОКАЗНИК МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ КАНДИДАТА НА РОБОЧЕ МІСЦЕ	349

Свідерська Галина Мирославівна ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЧУЙНОСТІ РАНЬОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЩІ.....	352
Семченко Ольга Владиславівна ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ДАРВІНІСТСЬКОГО ФЕМІНІСТСЬКОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ АНАЛІЗУ ГЕНДЕРНО ОБУМОВЛЕНОЇ ПОВЕДІНКИ	356
Сергієнко Надія Павлівна, Яницька Катерина Іванівна ВПЛИВ ПРОФЕСІЙНИХ КРИЗ НА АДАПТАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ПРАЦІВНИКІВ МНС.	359
Ситенко Олександра Сергіївна ПРОБЛЕМИ ОСОБИСТОСТІ ЗАЛЕЖНОГО ГРАВЦЯ.....	361
Слободян Ольга Іванівна КОРЕКЦІЯ ПАСИВНИХ ФОРМ ПОВЕДІНКИ ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	364
Смаль Олександр Анатолійович ТЕОРЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОНЦЕПТУ “МОДЕЛЬ” У ПСИХОЛОГІЇ.....	367
Соколова Вікторія Федорівна ХУДОЖНЬО-ІДЕЙНИЙ ВПЛИВ ТВОРІВ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ ТА ЛІТЕРАТУРИ НА ДУХОВНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	370
Соколова Вікторія Федорівна, Чистоградов Володимир Олександрович ВПЛИВ ЕМОЦІЙНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДИТИНИ В СІМ’І НА АДАПТАЦІЮ ЇЇ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ.....	373
Соловей Оксана Анатоліївна ГРУПОВІ МЕТОДИ ПСИХОКОРЕКЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ ДІТЕЙ З ГІПЕРАКТИВНИМ РОЗЛАДОМ ТА ДЕФЦИТОМ УВАГИ.....	376
Соловійова Ірина Володимирівна МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ ЯК ЧИННИКА СТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДО ВПЛИВУ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	379
Сосяк Ірина Богданівна КОГНІТИВНА СКЛАДОВА ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО МУЗИЧНО - ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	382
Спиридонова Лідія Костянтинівна ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОБРАЗУ СВІТУ УКРАЇНЦІВ З ПОЗИЦІЙ КОНЦЕПЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ АКСІОМ.....	386
Стасюк Марія Іванівна ЕКСПЕРТНИЙ АНАЛІЗ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ПЕДАГОГА В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	390
Стовбун Ірина Олександрівна СІМ’Я ЯК ПРОВІДНА ДЕТЕРМІНАНТА ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО РОВЕСНИКІВ	395
Суворова Ірина Юрьевна ВЛИЯНИЕ СЕМЬИ И ШКОЛЫ НА ФОРМИРОВАНИЕ ЛИЧНОСТИ СОВРЕМЕННОГО ПОДРОСТКА.....	398
Тавровецька Наталія Іванівна ДОСЛІДЖЕННЯ СКЛАДОВИХ Я-ОБРАЗУ ОСОБИСТОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ТЕСТУ „ДВАДЦЯТЬ ТВЕРДЖЕНЬ” (М. КУНА І Т. МАК-ПАРТЛЕНДА)).	400
Татаринова Елена Владимировна РАЗВИТИЕ ИНТЕРЕСА У СТАРШЕКЛАССНИКОВ К ВОЛОНТЕРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СФЕРЕ СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЫ.....	404

Твердохліб Ігор Анатолійович РОЗВИТОК ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН	408
Токарева Наталя Миколаївна ПСИХОЛОГІЧНА КОРЕКЦІЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ.....	411
Трухан Оксана В'ячеславівна ТРЕНІНГ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕРЦЕПЦІЇ	415
Ушакова Ірина Михайлівна, Петренко Альона Олексіївна КРИЗИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ.....	419
Фалёва Елена Евгеньевна СЕМЕЙНЫЕ КРИЗИСЫ, КАК ФАКТОР, ВЛИЯЮЩИЙ НА РАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТИ ЗРЕЛОГО ВОЗРАСТА	422
Фалько Наталя Миколаївна ПОНЯТТЯ ПРО ПРОФЕСІОНАЛІЗМ ЯК ІНТЕГРАТИВНУ ХАРАКТЕРИСТИКУ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА ТА ПЕДАГОГА.....	426
Фоменко Карина Ігорівна..... ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ, ЩО ПРАГНУТЬ ДО УСПІХУ	429
Фреган Алла Володимирівна СУЇЦИДАЛЬНА ПОВЕДІНКА ПІДЛІТКІВ ТА ЇЇ ДІАГНОСТИКА	432
Харченко Ольга Васильевна СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧЕСКИЕ МЕРОПРИЯТТЯ ПО СОХРАНЕНИЮ ТРУДОСПОСОБНОСТИ СПЕЦИАЛИСТОВ В ЭКСТРЕМАЛЬНЫХ УСЛОВИЯХ.....	435
Харченко Світлана Віталіївна БАГАТОАСПЕКТНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ФЕНОМЕНА АДАПТАЦІЇ ТА ЗАГАЛЬНОГО АДАПТАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНІЙ НАУЦІ	438
Царькова Ольга Вікторівна, Величко Н.Й. НЕГАТИВНІ ЕМОЦІЇ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ.	440
Цілінко Ірина Олександрівна МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	444
Цешнатій Ольга Борисівна, Федорова Юлія Олександрівна, Васильєв Олексій Климович ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	446
Чарнецкая Раиса Трофимовна ИННОВАЦИОННОЕ МЫШЛЕНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО РАБОТНИКА КАК УСЛОВИЕ ЕГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ МОБИЛЬНОСТИ.....	449
Швец Яна Николаевна СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЖИЗНЕННЫХ ПЛАНОВ ШКОЛЬНИКОВ И НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ ПРЕСТУПНИКОВ, НАХОДЯЩИХСЯ НА РАЗЛИЧНЫХ ЭТАПАХ ОТБЫВАНИЯ НАКАЗАНИЯ.....	451
Шебанова Віталія Ігорівна УЯВЛЕННЯ ПРО ЗАХИСНІ МЕХАНІЗМИ В ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНИХ КОНЦЕПЦІЯХ ОСОБИСТОСТІ	455
Шебанова Світлана Георгіївна УЯВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПРО ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ САМОПРЕЗЕНТАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ.....	460
Шебанова Світлана Георгіївна, Присяжнюк Наталія Борисівна ВПЛИВ СИТУАЦІЇ РОЗЛУЧЕННЯ НА ПСИХІЧНІ СТАНИ ДІТЕЙ	463

Шевченко Евгений Игоревич, Грудцина Мария Владимировна ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ТРУДОВОЙ МОТИВАЦИИ У СОВРЕМЕННОЙ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ.....	467
Шумакова Лариса Павлівна, Панченко Оксана Михайлівна ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВОВИХ ЧИННИКІВ ЗАДОВОЛЕННОСТІ В ШЛЮБІ.....	469
Щербак Тетяна Іванівна ВИВЧЕННЯ РОЗВИТКУ ОБРАЗУ «Я» У ПЕРІОД РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУ ОСОБИСТОСТІ.....	473
Щербакова Ірина Миколаївна ДО ПРОБЛЕМИ ЗДОРОВ'ЯСПРЯМОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....	477
Юрченко Зоя Володимирівна ГЕНДЕРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФАХОВОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ВЧИТЕЛЯ	481
Юсіфова Анна Азізівна МУЗИЧНА ПСИХОТЕРАПІЯ: ЕКСКУРС ДО ІСТОРІЇ.....	483
Яковенко Олена Костянтинівна ВПЛИВ БАТЬКІВСЬКОГО ВІДНОШЕННЯ НА СЕКСУАЛЬНУ СФЕРУ ДІВЧАТ ПУБЕРТАТНОГО ВІКУ.....	487
Яцюрик Алла Олександрівна РЕФЛЕКСИВНО-ПОЕТИЧНИЙ ТРЕНІНГ ЯК ГРУПОВИЙ МЕТОД ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ	491

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИННИКІВ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ

Мачушник Олена Леонідівна

Житомирський державний університет імені Івана Франка

В статье рассматривается проблема познавательной активности студентов как условие профессиональной подготовки будущих психологов и факторов, ее обуславливающих: организованности, трудолюбия, любознательности, а также характер мотивации.

The article depicts the problem of the cognitive activity of students as a condition for the training of future psychologists and the factors that are causing it: organization, labourosity, curiosity, and character of the motivation.

Непроста соціально-економічна ситуація українського сьогодення висуває підвищені вимоги до фахівців у будь-якій галузі. Українська економіка має попит на висококваліфіковані кадри, які можуть швидко реагувати на будь-які зміни, набувати нових необхідних знань та вмінь застосовувати їх на практиці. Весь спектр особистісних якостей професіонала повинен бути спрямований на швидке опанування необхідною інформацією. Вивчення феномену пізнавальної активності як одного із найважливіших факторів успішності будь-якої діяльності здавна привертало і продовжує привертати увагу багатьох дослідників, оскільки взаємодія людини із навколишнім середовищем можлива саме завдяки її власній активності та діяльності. Тому високий рівень пізнавальної активності студентів, вміння навчатися слугує запорукою успішності їх майбутньої професійної діяльності.

Пізнавальна активність як психологічний феномен вже давно привертає увагу науковців. Так, вивчалася її структура (О. Матюшкін), досліджувався вплив сімейного виховання на розвиток пізнавальної активності (Г. Стаднік), спілкування (М. Лісіна, Т. Ткачук), групових форм навчання (Л. Яворівська), гри (В. Котирло, Т. Дуткевич), мотивації та самооцінки (М. Алонсо), визначався зв'язок емоційної регуляції та пізнавальної активності (О. Чебикін). Пізнавальна активність вивчалася на контингенті дошкільників (Т. Землянухіна, О. Князева, Т. Сарториус), молодших школярів (О. Савченко); дещо менше праць присвячено вивченню її у підлітків (В. Аксющенко), юнаків (Л. Мар'яненко) та у студентської молоді (З. Голева, О. Іванова).

Серед проаналізованої літератури ми не знайшли робіт, що спрямовані на дослідження пізнавальної активності у студентів-психологів. Проте якраз для психологів високий рівень її розвитку є необхідною умовою адекватної професійної діяльності в умовах високо варіативного середовища. Саме тому наше дослідження спрямоване на вивчення психологічних особливостей пізнавальної активності та її чинників у майбутніх психологів.

Проблема пізнавальної активності цікавить вчених різних галузей знань – філософії, психології, педагогіки. Адже активність взагалі, і пізнавальна зокрема, характеризують особистість. Вивчаючи дане явище, вчені намагаються пізнати його всебічно, використовуючи різноманітні критерії дослідження. Тому й існує багато різноманітних підходів до вивчення пізнавальної активності. У психологічних дослідженнях, присвячених вивченню пізнавальної активності, вона розглядається з різних аспектів вивчення: її ототожнюють з пізнавальною діяльністю, трактують як готовність особистості до пізнання зовнішнього і внутрішнього світу,

С. 269

визначають як рису особистості. Різними авторами вона визначається як ціль діяльності, як засіб досягнення результатів, або ж як результат. У працях багатьох вчених пізнавальна активність розглядається у тісному взаємозв'язку з поняттям "самостійність". Деякі науковці вважають пізнавальну активність

формою виявлення самостійності (М. Махмутов, Р. Лемберг, Н. Половникова). "Активність... – означає свідоме, вольове, цілеспрямоване виконання розумової чи фізичної роботи, необхідної для оволодіння знаннями, навичками, включаючи користування ними у подальшій навчальній роботі і практичній діяльності" [1].

Проте, слід відзначити, що аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми пізнавальної активності показав існування різноманітних підходів щодо визначення природи даного явища і однозначного трактування поняття "пізнавальна активність" у психолого-педагогічній науці досі ще немає. Пізнавальна активність розуміється авторами як пошукова, орієнтувально-дослідницька активність (А. Запорожець, М. Лісіна, Е. Соколов, Дж. Берлайн), як потреба у враженнях (Л. Божович), як творча активність (Я. Пономарьов, О. Тихомиров).

Зважаючи на те, що прямі шляхи вивчення пізнавальної активності студентів поки що не визначені і дана проблема є актуальною для підготовки фахівців, завданням нашого дослідження є емпіричне вивчення окремих особистісних властивостей та мотивів навчання студентів у вузі як чинників їх пізнавальної активності.

З метою дослідження рівня пізнавальної активності в учбовій діяльності студентів-психологів нами були використані наступні методичні процедури: модифікований варіант методики А. Реана "Мотивація успіху і боязнь невдачі" [2; 416-417], методика "Мотивація навчання у вузі" Т. Ільїної [3; 433-434], особистісний опитувальник "ОТКЛЭ" Н. Рейнвальд [4; 177-183] та визначення рівня академічної успішності студентів. Вибірку дослідження склали студенти-психологи перших-п'ятих курсів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Житомирського державного університету імені Івана Франка та Житомирського інституту Міжрегіональної академії управління персоналом – всього 318 осіб. У попередньо проведеному дослідженні студенти були розділені на дві групи: групу А утворили ті з них, які впевнені у своєму

професійному виборі; до групи Б увійшли студенти, які не впевнені у власному виборі професії.

За допомогою адаптованого нами варіанту методики А. Реана "Мотивація успіху і боязнь невдачі" ми отримали можливість визначити, яку мотивацію мають студенти: прагнення успіху чи уникнення невдач. Вважається, що мотивація прагнення успіху спонукає до більш успішного засвоєння учбового матеріалу та опанування професійно необхідними вміннями, навичками, знаннями. Отриманий нами результат у діапазоні від 1 до 7 балів засвідчує мотивацію на невдачу (боязнь невдачі); від 14 до 20 – мотивацію на успіх (сподівання на успіх). Якщо кількість балів становить від 8 до 13, то вважається, що мотиваційний полюс не виражений. При цьому 8-9 балів свідчить, що мотивація близька до уникання невдачі, а 12-13 балів – до прагнення успіху.

У групі А мотивованих на успіх студентів виявилось 53,3 %, у групі Б – 35,5 %; мотивацію, близьку до прагнення успіху мали 25,9 % та 28,1 % студентів відповідно до груп; у 12,7 % та 17,4 % респондентів відповідно мотиваційний полюс не був яскраво вираженим: мотивація прагнення успіху врівноважувалась мотивацією уникнення невдачі; 6,6 % та 15,7 % студентів мали мотивацію, близьку до уникнення невдачі; 1,5 % та 3,3 % були мотивованими на невдачу. При порівнянні груп за даними методики за t -критерієм Стьюдента ми отримали значимий показник відмінностей ($t = 3,832$, $p < 0,001$). Це означає, що зафіксовані нами відмінності у структурі мотивації обох груп є значними: у групі А більша частина студентів прагне досягти успіху, ніж у групі Б.

За допомогою методики "Мотивація навчання у вузі" Т. Ільїної за трьома шкалами ("здобування знань", "оволодіння професією", "отримання диплому") можна визначити, які мотиви навчання переважають. Переважання мотивів за першими двома шкалами свідчить про адекватний вибір студентом професії та задоволеність нею.

За шкалою "здобування знань" у групі А низький рівень у 34 %, у групі Б – у 51,2 % студентів; середній рівень – у 47,2 % та 41,3 % студентів відповідно по групах; високий – у 18,8 % та 7,5 % студентів цих груп. При порівнянні груп за t - критерієм Стьюдента ми отримали значимий показник відмінностей ($t = 4,278, p < 0,001$).

За шкалою "оволодіння професією" у групі А низький рівень у 25,9 %, у групі Б – у 58,7 % студентів; середній рівень – у 46,2 % студентів групи А та 33,1 % студентів групи Б; високий – у 27,9 % та 8,2 % студентів цих груп. При порівнянні груп за t - критерієм Стьюдента ми отримали значимий показник відмінностей ($t = 7,194, p < 0,001$).

За шкалою "отримання диплому" у групі А низький рівень у 11,2 %, у групі Б – у 14,9 % студентів; середній рівень – у 53,8 % та 44,6 % студентів відповідно по групах; високий – у 35 % та 40,5 % студентів цих груп. Відмінностей між групами за t - критерієм не виявлено.

Дуже близьким до поняття пізнавальної активності є поняття допитливості, або цікавості [5; 6]. Л. Проколієнко зазначає: "У психології допитливість розглядають як певну якість особистості, яка спрямовує її пізнавальні потреби на всіх етапах життя і в різних видах діяльності: у грі, навчанні, праці. Вона є джерелом активності. Допитливість відрізняється від цікавості чи випадкового вияву інтересу своєю стійкістю. Допитливість є показником рухливості пізнавальної діяльності людини, її динамічності і результативності. В основі її лежить орієнтувальний дослідницький рефлекс, який І. Павлов образно назвав рефлексом "що це?". З такої первинної орієнтувально-дослідницької активності розвинеться якісно інша, справжня пізнавальна потреба, пізнавальний інтерес, особливі пізнавальні почуття" [7].

Н. Рейнвальд трактує допитливість як одну із найбільш важливих, базових властивостей особистості: "Допитливість – це прагнення як можна ширше та глибше ознайомитися із різноманітними сторонами оточуючого світу" [4; 118]. За допомогою особистісного запитальника "ОТКЛЭ" Н. Рейнвальд ми отримали дані про рівень розвитку у наших респондентів таких

властивостей, як організованість, працелюбність, колективізм, допитливість та естетичний розвиток, і використали їх нашому дослідженні. До дослідження ми долучили дані шкал: "організованість", "працелюбність" та "допитливість". За тлумачним словником української мови [8], організованість – це належна впорядкованість, планомірність, спрямована на що-небудь. Організований – той, хто діє чітко, злагоджено, дисципліновано. Н. Рейнвальд визначає працелюбність як "явно виражене прагнення працювати", позитивними показниками якого є вміння змусити себе. З ними тісно

С. 270

пов'язана допитливість – тяга до знань, яка є найважливішою умовою повноцінного оволодіння знаннями. За допомогою цих показників ми виявляли наявність або відсутність відмінностей між виділеними групами студентів.

За показником "організованість" у групі А студенти розподілилися наступним чином: високий рівень – 13,7 %, середній – 54,8 %, низький – 31,5 %; у групі Б високий рівень – 6,6 %, середній – 52,1 %, низький – 41,3 %. Для даного показника високий рівень знаходиться у межах 10-13 балів, середній – 6-9 балів та низький – 0-5 балів. При порівнянні за t - критерієм були також отримані значимі показники відмінностей ($t = 2,567, p < 0,01$).

Для показника "працелюбність" високий рівень знаходиться у межах 8-10 балів, середній – 5-7 балів та низький – 0-4 бали. У групі А високий рівень мають 41,1 %, середній – 47,2 %, низький – 11,7 % респондентів, у групі Б – 28,9 %, 52,1 % та 19 % відповідно. При порівнянні груп за t - критерієм Стьюдента ми також отримали значимий показник відмінностей ($t = 3,788, p < 0,001$). Отже, показники вказують на значимі відмінності між групами за виділеними показниками.

Для показника "допитливість" рахуватимемо високий рівень у межах 16-20 балів, середній – 11-15 балів та низький – 0-10 балів. До високого рівня у групі А можна віднести 11,2 % студентів, до середнього – 42,1 % та до низького – 46,7 %. У групі Б до високого рівня ми віднесли 5 %, до середнього – 26,4 % та до низького – 68,6 % студентів. Порівнявши групи за t - критерієм

Стюдента ми отримали значимий показник відмінностей ($t = 4,497, p < 0,001$). Можемо зробити висновок, що студенти групи А більш допитливі, організовані та працелюбні, ніж студенти групи Б.

За академічною успішністю ми виділили такі групи студентів:

- 1-ий рівень – "найвищий" – студенти, що навчаються лише на "відмінно";
- 2-ий рівень – "високий" – студенти, що отримують "відмінно" та "добре";
- 3-ій рівень – "середній" – студенти отримують лише "добре";
- 4-ий рівень – "нижче середнього" – мають студенти, які вчаться на "добре" та "задовільно" (з переважанням "добре");
- 5-ий рівень – "низький" – студенти вчаться на "добре" та "задовільно" (з переважанням "задовільно");
- 6-ий рівень – "найнижчий" – студенти мають лише задовільні оцінки.

За допомогою попередньо проведеного анкетування ми виділили дві групи студентів – групи А та Б. Одні з них були впевнені у правильності вибору професії та виявляли бажання спробувати у ній свої сили (група А), інші – або демонстрували негативне ставлення до професії психолога, або ж вагалися (група Б). Аналіз результатів успішності студентів груп А та Б дозволив нам отримати наступні дані. Серед студентів групи А (197 осіб, що становлять 61,9 % від загалу) найвищий рівень академічної успішності мають 39 студентів (19,8 % з групи А). Розподіл згідно курсів такий: I курс – 17,9 % студентів, II курс – 23,1 %, III курс – 30,8 %, IV курс – 20,5 % курс, V курс – 7,7 %. Високий рівень успішності у 51 студента (25,9 %), по курсах це виглядає наступним чином: I курс – 7,8 % студентів, II курс – 31,4 %, III курс – 37,3 %, IV курс – 17,6 % курс, V курс – 5,9 %. Середній рівень у 14,7 % студентів (29 осіб): I курс – 27,7 %, II курс – 34,5 %, III курс – 31 %, IV та V курси – по 3,4 %. Студенти цього рівня успішності були об'єднані в підгрупу під назвою "успішне навчання", що дало можливість відокремити їх від підгрупи під назвою "посереднє навчання". Перша підгрупа налічує 119 студентів (60,4 %), друга – 78 осіб (39,6 %).

Стосовно другої групи – з успішністю нижче середнього рівня – нами виявлено 36 студентів (18,3 %): I курс – 22,2 %, II курс – 11,1 %, III курс – 5,6 %, IV курс – 33,3 %, V курс – 27,8 %. Низький рівень успішності в цілому мають 32 студенти (16,2 %): I курс – 21,8 %, II курс – 25 %, III курс – 15,6 %, IV та V курси – по 18,8 %. Група з найнижчим рівнем виявилася найменш чисельною – 10 (5,1 %) студентів: на I та IV курсах – таких студентів не виявлено, на II та V курсах – по 1 студенту (10 %); найчисельнішим у цьому плані виявився III курс – 8 осіб (80 %).

Серед студентів групи Б (121 респондент – 38,1 %) тих, які вважали, що зробили неправильний професійний вибір, і тому не мають наміру йти працювати за отриманою спеціальністю; які не повторили б професійний вибір, але погоджуються піти випробувати власні сили у професії, яку здобувають, та тих, що начебто задоволені навчанням за даною спеціальністю, але виявили небажання працювати за фахом, найвищий рівень академічної успішності мають лише 11 осіб (9 %), високий рівень здобули 22 респонденти (18 %), середній – 12 чоловік (10 %), рівень нижче середнього – 23 студенти (19 %), низький рівень – 40 студентів (33 %), найнижчий рівень – 13 осіб (11 %). До підгрупи "успішне навчання" увійшло 45 студентів (37 %), до підгрупи "посереднє навчання" – 76 студентів (63 %). Такі результати показують, що невпевнені у правильному професійному виборі студенти вчаться гірше, ніж їх впевнені ровесники, адже їх результати приблизно однакові за кількістю, проте відрізняються якісно.

Модифікація тесту - опитувальника А. Мехрабіана для вимірювання мотивації досягнення (ТМД) запропонована М. Магомед-Еміновим. ТМД, як і попередньо використаний нами модифікований варіант методики А. Реана, призначений для діагностики двох узагальнених стійких мотивів особистості: мотиву прагнення до успіху і мотиву уникнення невдачі. При цьому оцінюється, який із цих двох мотивів у досліджуваного домінує. Особистості з мотивацією досягнення – активні, ініціативні, наполегливі у досягненні мети [9]. Продуктивність діяльності та ступінь її активності у них практично не

залежать від зовнішнього контролю. Особливо це проявляється на прикладі добровільних, а не нав'язаних ззовні обов'язків. Особистості з мотивацією уникнення невдачі неініціативні, уникають відповідальних завдань, відшуковують причини для відмови від виконання, погано оцінюючи власні можливості. Відрізняються також меншою наполегливістю у досягненні цілей. При порівнянні груп за t - критерієм Стюдента ми отримали значимий показник відмінностей ($t = 3,676$, $p < 0,001$). Отримані за цією методикою дані в цілому співпали з даними, які були нами отримані за методикою А. Реана.

Відомо, що ті люди, які розраховують на успіх у виконанні діяльності, дійсно справляються з нею краще [9]. Очікування позитивного результату спонукає людину краще працювати. Віра у свої здібності, у власну спроможність подолати труднощі стимулює її до наполегливої роботи. Коли людина усвідомлює наявність у себе певних здібностей, які можуть забезпечити успіх, це позитивно відображається на її впевненості в успішності власних дій. Коли людина не впевнена у своїх силах, то її полишає бажання працювати.

С. 271

Проведене нами дослідження дало змогу виявити особливості студентів, які по-різному ставляться до обраного фаху: студенти групи А (сюди увійшли ті студенти, які впевнені у своєму професійному виборі) прагнуть досягти успіху, мотивовані на здобуття знань та опанування професією, допитливі, організовані та працелюбні, а також краще навчаються в порівнянні зі студентами групи Б (до даної групи увійшли ті студенти, які не впевнені у вдалому професійному виборі). Вважаємо, що отримані нами дані вказують на необхідність врахування при побудові навчального процесу особливостей професійних ставлень та рівнів пізнавальної активності та допитливості студентів. Це певною мірою дасть можливість запобігти зниженню інтересу до навчання та оволодіння студентами необхідними професійними навичками. Також може допомогти покращенню студентських навчальних досягнень завдяки професійному переорієнтуванню певної частини студентів, що

остаточно не визначилися у професійному плані та їхньому зацікавленні майбутнім фахом.

Отримані нами результати дослідження пізнавальної активності студентів – майбутніх психологів спрямовують на подальше її вивчення у бік поглиблення уявлень про види, рівні та складові, а також чинники, які її зумовлюють. Окремим нашим завданням також буде розробка програми спецкурсу із розвитку пізнавальної активності майбутніх фахівців-психологів.

Література:

1. Есипов Б. П. Самостоятельная работа учащихся на уроках / Б. П. Есипов. – М., 1961. – С. 67.
2. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Посібник / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К.: Академвидав, 2003. – 448 с. – (Альма-матер).
3. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2000. – 512 с. – (Серия "Мастера психологии").
4. Рейнвальд Н. И. Психология личности: Монография / Н. И. Рейнвальд. – М.: Изд-во УДН, 1987. – 200 с.
5. Годовикова Д. Б. Общение и познавательная активность у дошкольников / Д. Б. Годовикова // Вопросы психологии. – № 1. – 1984. – С. 34-40.
6. Berlyne D. E. Conflict, arousal and curiosity. – N. Y.: Mc Graw-Hill, 1960.
7. Проколієнко Л. М. Формування допитливості у дітей дошкільного віку / Л. М. Проколієнко. – К.: Рад. школа, 1979. – С. 17-24.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2009. – 1736 с.: іл.
9. Власова О. І. Педагогічна психологія. Навчальний посібник / Власова О. І. – К.: Інститут післядипломної освіти, факультет соціології та психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2001. – 247 с.